

Az erdészeti szakmunkásképzés helyzete Ásotthalmon

Andrésiné dr. Ambrus Ildikó

Bedő Albert Középiskola, Erdészeti Szakiskola és Kollégium

A 2008-as év az erdészeti szakoktatásban kiemelt jelentőségű volt. Szeptemberben a Nyugat-Magyarországi Egyetem Erdőmérnöki Kara ünnepelte az önálló erdészeti felsőoktatás születésének 200. évfordulóját. Alig egy hónap múlva a legpatinásabb középfokú oktatási intézményünk ünnepelt. 1883. október 10-én nyitotta meg kapuit az első erdőri szakiskola Szeged-Királyhalmon, a mai Ásotthalmon. Mintegy fél évszázada alakult ki az erdész szakmai oktatás három szintje, mérnök – technikus – szakmunkás, amely a múltban kiválóan működött. Mindez azonban éppen napjainkban jelentős átalakulását éli.

Az alsófokú erdészeti szakoktatás kezdete

Az alsófokú erdészeti oktatás népiskolai fokon kezdődött. 1796-ban Vissner Ferenc a hradek-likvai kincstári erdőbirtok erdőfelügyelője felfigyelt arra, hogy az erdei munkások és alkalmazottak gyermekei napokig felügyelet nélkül voltak és semmilyen oktatásban nem részesültek. Ezért 1796 februárjától megkezdte ezeknek a gyerekeknek a népiskolai oktatását, melyet erdészeti ismeretekkel is kiegészített.

Néhány évvel később Vissner az erdészet magasabb szintű oktatásához is engedélyt kapott, de az elemi erdészeti oktatást királyi rendeletre 1815. nyarán megszüntette.

Az egyes fejlettebbnek tekinthető erdőgazdaságokban is felmerült az erdészeti segédszemélyzet szervezett képzésének szükségessége, ezért indult meg a XIX. század elején a kismartoni németnyelvű erdészsképző iskola, mely azonban csak néhány évig működött.

Ugyancsak a XIX. század elején, 1806-ban alapította meg gróf Festetics György a Georgikon-hoz kapcsolódóan az „Erdei és Vadász Oskolá”-hoz tartozó csősziskolát is, melynek célja volt a paraszt gyermekek és ifjak erdőcsösszé és közönséges vadásszá nevelése.

Divald Adolf és Wagner Károly által megindított Erdészeti Lapokban 146 éve, 1863-ban jelent meg az első írás „A magyar gazdaság és az erdészeti iskolák ügye” címmel. Az írás két felső-magyarországi tanintézet felállítására tett javaslatot, elsősorban azért, mert az erdőművelésre addig nem fordítottak elég gondot. Sajnos anyagiak híján a két iskola közül egyik sem nyílt meg.

1866-tól, az Erdészeti Egyesület megalakulása után is egyre hangsúlyosabb kérdés volt az erdészeti szakoktatás megteremtésének az ügye. Az Országos Erdészeti Egyesület megalakította a Szakoktatási Bizottságot, melynek tagjai Bedő Albert, Fekete Károly, Hofmann Antal és

Wagner Károly voltak. Ők két olyan erdőőri szakiskola felállítására tettek javaslatot, ahol a tanulóknak az erdei munkákban részt kell venniük és a fogásokat el kell sajátítaniuk. Nagy szükség volt a szakképzett erdőőrökre. A nagyobb erdőbirtokokon saját kezdeményezésre és költségre már 1878-ban megkezdték az erdőőrök képzését, a kis és közepes erdőbirtokok erdőőrei azonban továbbra is szakmai oktatás nélkül maradtak.

Az 1879. évi XXXI. törvény 37. §-a szerint az állami és jogi személyek erdőbirtokain „a törvény kihirdetésétől számított 10 év letelte után kizárólag csak olyan erdészek lesznek alkalmazhatók, akik ... bizonyítvánnyal képesek igazolni, az erdőőri szakvizsgát a földművelési, ipari és kereskedelemügyi miniszter által a belügyminiszterrel egyetértőleg kiadott utasítás szerint jó sikerrel kiállták.”

Az 1879. évi nagy árvíz teljesen romba döntötte Szeged városát. Az újjáépítést királyi biztosként Tisza Lajos irányította, aki egyúttal az Országos Erdészeti Egyesület elnöki tisztét is ellátta. Bedő Albert országos főerdőmesterrel meg tudták győzni a minisztert, hogy itt a legjobb alkalom az erdőőri szakiskola megépítésére. Feltételezhető, hogy a törvény végrehajtásának szükségessége és az alföldfásítás fontossága mellett emberi gesztus is volt abban, hogy az akkori Földművelés- és Kereskedelemügyi Miniszter 1881. december 4-én leiratot intézett Szeged városához, melyben felajánlja az iskola építését, ha a város is segít. A város az iskola létesítését földterület biztosításával és készpénzzel is támogatta. Az építkezés gyors ütemben zajlott. A helyszínen felvett jegyzőkönyv szerint 1883. október 10-én, 126 éve Bedő Albert átvette az iskolát Pálffy Ferenc szegedi polgármestertől.

Az Ásotthalmon felépített első erdőőri szakiskolát még további három követte. 1885-ben Temesvár-Vadászerdőn, 1886-ban Liptóújíváron, 1893-ban Görgényszentimrén, került átadásra egy-egy erdőőri szakiskola.

A felépült erdőőri szakiskolák az erdészeti szakképzés központi intézményeivé váltak.

A történelmi Magyarország négy erdőőri szakiskolája közül Trianont követően csak az ásotthalmi maradt.

Az ásotthalmi iskola alapítása óta folyamatosan erdészeti szakképzést folytat.

Hosszú ideig, mint erdőőri és vadőri szakiskola működött, számos átszervezést megélve. A képzés formája az elmúlt 126 évben sokat változott, de a cél, az erdők szeretetére, tiszteletére való nevelés örök.

A képzések az alábbiak szerint alakultak.

1883 - 1918	Erdőőri képzés
1918 - 1935	Erdőőri-vadóri képzés
1935 - 1945	Alerdészképzés
1945 - 1954	Erdészképzés
1954 - 1958	Tanfolyami jellegű oktatás
1958 - 1969	Erdész-vadászképzés
1969 - 2000 (3 éves)	Erdőművelő-fakitermelő szakmunkások képzése
2000 -	Erdészeti szakmunkásképzés (2+2 éves)

Változások a szakképzésben

A rendszerváltás iskolarendszerének egyik legnagyobb vesztese a szakképzés. Az elmúlt években valamennyi oktatási reform érintette a szakképzést.

A szakképzés átalakításának szükségességét több tényezővel indokolták. Ezek:

- a szakképzés nem felel meg a piaci igényeknek
- bizonyos szakmákban túlképzés, bizonyos szakmákban alulképzés van
- jelentős a szakmunkáshiány
- szakképzésünk nem gyakorlat centrikus
- bizonyos szakmák esetében drága a képzés.

Mit tapasztalunk az erdészeti szakmunkás képzés esetében?

1969-2000 között az erdészeti szakmunkásképzés három éves volt. A képzési idő felét gyakorlat, a másik felét elmélet alkotta. A középfokú iskolába lépő diákok már az iskolába történő belépéskor szakmai képzésben részesültek. Volt gyakorlati képzés is.

Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról és az 1993 évi LXXVI törvény a szakképzésről, valamint ezek módosításai lényeges változást hoztak az oktatási rendszerünkben.

A jogszabályi változások következtében valamennyi erdészeti szakmunkásképzést folytató intézménynek át kellett térnie a 2+2-es rendszerű képzésre az 1998/99-es tanévtől. Ez azt jelenti, hogy a diákok az első két évben a közismereti tárgyak mellett szakmai előkészítő és szakmai orientációs tantárgyakat tanulnak. Az agrár szakterületre, mezőgazdaság szakmacsoportra szóló orientáció csak ismeret szintű gyakorlatot tartalmaz.

A tényleges szakmai képzésre a második két évben kerül sor. A szakképzési időszakban a gyakorlat 60%-os arányt képvisel és a két szakképző évfolyam között 4 hetes kötelező nyári gyakorlatra is sor kerül. A

szakmai elméleti tárgyak mellett azonban közismereti tantárgyakat is tanítunk kötelezően.

2005-ben a kormány szakképzés fejlesztési koncepciójához igazodva a Nemzeti Szakképzési Intézet irányításával és koordinálásával a Humánerőforrás Fejlesztési Operatív Program keretében megkezdődött a szakképzés átalakítása.

Ennek első lépéseként kidolgozásra került az új Országos Képzési Jegyzék, melyet a jelentős mértékű főszakképesítés-csökkentés jellemez.

A korábbi több mint 800 szakképesítésből alig több mint 400 került be az új Országos Képzési Jegyzékbe iskolarendszerben is oktatható szakképesítésként. A szakterületünkhöz tartozó szakképesítések közül az erdősztechnikus és az erdőszeti szakmunkás szakképesítés szerepel az új OKJ-ban, iskolarendszerben is oktatható szakképesítésként.

Különösen sokat kellett érvelni az erdőszeti szakmunkás szakképesítés bekerülése mellett. A tét az erdőszeti szakma és szakképző iskoláink jövője volt. Hiszen az új OKJ-hez kapcsolódó Szakmai és Vizsgáztatási Követelmények elkészülte után csak azoknak a szakképesítéseknek az oktatása történhet iskolarendszerben, amelyek fő szakképesítésként szerepelnek az Országos Képzési Jegyzékben.

Az új Országos Képzési Jegyzékhez elkészültek a Szakmai és Vizsgáztatási Követelmények és a Központi Programok. 2008. szeptemberétől már csak ennek megfelelően indíthatunk képzést. A képzés jellege ismét változott. Bevezetésre került a moduláris képzés.

A moduláris szerkezetű erdőszeti szakmunkás szakképesítés fő jellemzői

Az Erdőszeti szakmunkás szakképesítés 31 623 01 1000 00 00 OKJ számmal főszakképesítésként található meg az Országos Képzési Jegyzékben.

Az Erdőszeti szakmunkás főszakképesítés több rész-szakképesítést tartalmaz. Ezek a következők: Erdei melléktermékgyűjtő és hasznosító, Erdőszeti növényvédő, Erdőművelő, Erdőőr, Fakitermelő, Motorfűrészkészítő.

Az erdőszeti szakképesítésre ráépülő szakképesítés a Lakott területi fakitermelő.

A főszakképesítés, valamint az egyes rész-szakképesítések megszerzéséhez az alábbi táblázatban összefoglaltak szerinti modulok teljesítése szükséges.

Az Erdészeti szakmunkás szakképesítés, valamint rész-szakképesítésének moduljai:

A 31 623 01 1000 00 00 azonosító számú, Erdészeti szakmunkás megnevezésű szakképesítés szakmai	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1681-06	Erdészeti alapismeretek
1682-06	Erdőművelési ismeretek
1684-06	Vadgazdálkodás alapjai
1685-06	Erdészeti erő- és munkagépek
1765-06	Fakitermelés, faanyagmozgatás
1766-06	Gallyazás, darabolás
1767-06	Mellékhasználati ismeretek

A 31 623 01 0100 21 01 azonosító számú, Erdei melléktermékgyűjtő és -hasznosító megnevezésű rész-szakképesítés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1681-06	Erdészeti alapismeretek
1767-06	Mellékhasználati ismeretek

A 31 623 01 0100 31 01 azonosító számú, Erdészeti növényvédő megnevezésű rész-szakképesítés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1681-06	Erdészeti alapismeretek
1682-06	Erdőművelési ismeretek

A 31 623 01 0100 21 02 azonosító számú, Erdőművelő megnevezésű rész-szakképzés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1682-06	Erdőművelési ismeretek
A 31 623 01 0100 31 02 azonosító számú, Erdőőr megnevezésű rész-szakképzés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1681-06	Erdészeti alapismeretek
1682-	Erdőművelési ismeretek
1684-	Vadgazdálkodás alapjai

A 31 623 01 0100 31 03 azonosító számú, Fakitermelő megnevezésű rész-szakképzés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1681-06	Erdészeti alapismeretek
1765-06	Fakitermelés, faanyagmozgatás
1766-06	Gallyazás, darabolás

A 31 623 01 0100 21 03 azonosító számú, Motorfűrész-kezelő megnevezésű rész-szakképzés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1678-06	Vállalkozói ismeretek
1679-06	Biztonságos munkavégzés
1766-06	Gallyazás, darabolás

A 31 623 01 0001 33 01 azonosító számú, Lakott-területi fakitermelő megnevezésű ráépülés szakmai követelménymoduljainak	
azonosító	megnevezése
1687-06	Lakott területi fakitermelési ismeretek

A főszakképesítés és a rész-szakképesítések különböző modulokból épülnek fel. Minden modul különféle tananyagegységeket tartalmaz. A Szakmai és Vizsgáztatási Követelmények részletesen meghatározzák az egyes modulok feladatprofilját, tulajdonságprofilját, az elsajátítandó szakmai készségeket, valamint a modul elsajátításához szükséges személyes, módszer és társas kompetenciákat.

Az ismeretek elsajátítása mellett egy bonyolult, bürokratikus vizsgarendszerben tehetnek szakmai vizsgát az erdészeti szakmunkás szakképesítést tanuló diákjaink.

Az erdészeti szakmunkás szakképesítés Szakmai és Vizsgáztatási Követelménye elsősorban az iskolarendszeren kívüli képzések igénye miatt a közeljövőben ismét változni fog.

Az erdészeti szakmunkásképzés problémái

Más képzéshez hasonlóan az erdészeti szakképzés egymástól függő szintjeinek egy piramishoz kellene hasonlítania. A képzeletbeli piramis alapját az erdészeti szakmunkás képzés alkotja. Felette található az erdésztechnikus képzés, a felsőfokú szakképzés, majd a mérnökképzés két szintje (Bsc és Msc, örömeinkre szolgál, hogy hamarosan ismét az osztatlan mérnökképzésről beszélhetünk) és a csúcson helyezkedik a doktori képzés, megfelelő arányokban.

Évente az ország egészéről megközelítően 50 erdészeti szakmunkás kerül ki. Sajnos az erdészeti szakmunkásképzésben résztvevő tanulók túlnyomórészt hátrányos helyzetűek. Nincs meg az anyagi háttér, amivel vállalkozóként indulhatnak a végzést követően. Pedig tudásuk van, dolgozni akarnak. Az erdészeti szakmunkásképzést folytató intézmények rendkívüli erőfeszítést folytatnak azért, hogy az iskolából kikerülő szakmunkások a mai világ értékrendjétől eltérő értékrendet elfogadják, és kikerülve az iskolából a becsületes, tisztességes, szakmaiságon alapuló munka határozza meg a mindennapjaikat.

A szakképzés a moduláris képzés bevezetésével újabb kihívások előtt áll. A kihívást nemcsak a moduláris képzés bevezetése jelenti, hanem a kialakulóban lévő szakképzés-szervezési társulások. Ennek során a Térségi Integrált Szakképző Központok veszik át a vezető szerepet. Működésüket a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok fogják szabályozni, meghatározni.

A Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottságok szerepe döntő lesz. Meghatározzák az egyes intézményekben oktatható szakmákat, illetve az ott oktatható diáklétszámot.

Fontos szerepük lesz a szakképzési hozzájárulások elosztásában, újraelosztásában.

A középfokú erdészeti szakképzés jövője meglehetősen bizonytalan. Az országban ahány iskola van, az mind más-más fenntartóhoz tartozik. A hagyományos erdészeti szakmunkásképzőkön és technikumokon kívül újabb és újabb iskolák, illetve különböző vállalkozások – sokszor nem megfelelő feltételekkel – próbálkoznak erdészeti szakképzéssel. Fontos lenne a szakma érdekében egy olyan központi irányítás kialakítása, mely az igényekhez, a növekvő erdőterületekhez igazodva segítené a már eddig is számtalanszor bizonyított hagyományos erdészeti szakképző intézmények működését. Felvetődik a kérdés, hogy szükség van-e a szakmunkásokra? Úgy gondolom, igen! Hiszen mindannyiunk érdeke, hogy az erdőben a szakmunkát szakemberek végezzék! Olyan szakmunkások, akik a motorfűrész kezelésén túl több gép kezelésére is jogosítvánnyal rendelkeznek, olyan szakmunkások, akik ismerik az erdő életközösségét, növény és állatvilágát, olyan szakmunkások, aki tudják, hogy az erdőnevelés miért fontos, olyan szakmunkások, akik dolgozni akarnak! Úgy gondolom, ez mindannyiunk érdeke, társadalmi érdek!

Fontosnak tartanám törvényileg szabályozni, mint ahogyan azt 1879-ben is tették, hogy az erdőben csak kizárólag szakmai végzettséggel lehessen szakmunkát végezni. Ehhez kérjük a szakmánk iránt elhivatottságot érző valamennyi kollégánk segítségét és támogatását!